

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Opolu

LOP.410.014.02.2021

Pani Violetta Marcinek
Kierownik
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
w Kamienniku
ul. T. Kościuszki 2/3, 48-388 Kamiennik

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/21/084 – Działania podejmowane przez wobec dłużników alimentacyjnych przez podmioty samorządowe województwa opolskiego

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kamienniku ¹ , ul. T. Kościuszki 2/3, 48-388 Kamiennik
Kierownik jednostki kontrolowanej	Violetta Marcinek, kierownik, od 17 sierpnia 2021 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnili: Małgorzata Regeńczuk – p.o. Kierownika ² oraz Maria Urbańczyk, Kierownik ³ .
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Prawdliwość i skuteczność działań podejmowanych wobec dłużników alimentacyjnych 2. Prawdliwość sporządzania sprawozdań rzeczowo-finansowych z realizacji zadań przewidzianych w ustawie z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów ⁴
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2019 r. do 30 czerwca 2021 r., z wykorzystaniem dowodów powstałych przed lub po tym okresie
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ⁵
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Opolu
Kontroler	Jarosław Pałęga, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LOP/62/2021 z 22 czerwca 2021 r. (akta kontroli str. 1-2, 183)

¹ Dalej: GOPS.

² Od 28 lipca 2021 r. osoba ta posiadała upoważnienie do zastępowania Kierownika na czas jego nieobecności.

³ W okresie od 30 kwietnia 1990 r. do 27 lipca 2021 r.

⁴ Dz. U. z 2021 r. poz. 877, ze zm.

⁵ Dz. U. z 2020 r. poz. 1200, ze zm., dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁶ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Wprawdzie po przyznaniu świadczeń z funduszu alimentacyjnego GOPS występował z wnioskiem do organu właściwego dłużnika o podjęcie działań wobec dłużników alimentacyjnych, to jednak we wszystkich przypadkach wnioski takie kierowano ze znacznym opóźnieniem wynoszącym od 26 do 228 dni od dnia uprawomocnienia się decyzji w sprawie przyznania świadczeń, co zdaniem NIK mogło mieć wpływ na skuteczność dochodzenia tych należności. Nie występowano również z powództwami o ustalenie alimentów od innych osób zobowiązanych do realizacji obowiązku alimentacyjnego, pomimo że osoby uprawnione do alimentów w składanych wnioskach o przyznanie świadczeń z funduszu alimentacyjnego wskazywały takie osoby. GOPS przekazywał dłużnikom oraz organom właściwym dłużnika informacje określone w art. 27 ust. 7 i ust. 7a ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów. Z uwagi na brak stosownego upoważnienia oraz trudności techniczne z aktywacją systemu, kontrolowana jednostka nie przekazywała do biur informacji gospodarczej informacji o zobowiązaniach dłużników alimentacyjnych. GOPS kierował do komorników sądowych wnioski o przyłączenie się do postępowania egzekucyjnego, stwierdzono jednak przypadki dołączania nieprawomocnych decyzji o przyznaniu świadczeń z funduszu alimentacyjnego. Wprawdzie kontrolowana jednostka terminowo przekazywała Wojewodzie Opolskiemu sprawozdania z realizacji zadań przewidzianych w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, ale sprawozdania za I kwartał 2019 r., za I kwartał 2020 r. i za I kwartał 2021 r. były nierzetelne w części dotyczącej liczby działań, które doprowadziły do wzrostu ściągальności należności z funduszu alimentacyjnego. Stwierdzono również, że sprawozdania z wykonania planu dochodów związanych z realizacją zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych jednostkom samorządu terytorialnego ustawami Rb-27ZZ za 2019 r. i 2020 r. sporządzono niezgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 9 stycznia 2018 r. w sprawie sprawozdawczości budżetowej⁷.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej⁸ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Prawdliwość i skuteczność działań podejmowanych wobec dłużników alimentacyjnych

Opis stanu faktycznego

1.1. Kierownik GOPS posiadała upoważnienie do prowadzenia postępowań w sprawach świadczeń z funduszu alimentacyjnego, a także do wydawania w tych sprawach decyzji oraz do załatwiania indywidualnych spraw z zakresu opieki społecznej. Kierownik GOPS, ani żaden z pracowników kontrolowanej jednostki nie posiadał upoważnienia do przekazywania do biur informacji gospodarczej informacji gospodarczych o zobowiązaniu lub zobowiązaniach dłużnika alimentacyjnego, o którym mowa w art. 8b ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów. Kierownik GOPS wyjaśniła: *W zakresie wykonywania tego zadania nie mieliśmy dostatecznej wiedzy odnośnie wprowadzenia procedury upoważnienia. Ponadto nie*

⁶ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁷ Dz. U. z 2020 r. poz. 1564, ze zm.

⁸ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

występowaliśmy z wnioskiem, ponieważ system z powodu trudności technicznych nie był aktywny.

(akta kontroli str. 4-5, 166)

1.2. W latach 2019-2021 (I półrocze) wypłacono świadczenia z funduszu alimentacyjnego w łącznej kwocie 382,3 tys. zł, z tego 157,6 tys. zł w 2019 r., 153 tys. zł w 2020 r. oraz 71,7 tys. zł w I półroczu 2021 r. Na 30 czerwca 2021 r. od momentu powstania funduszu alimentacyjnego na podstawie ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, wypłacono 2 560,8 tys. zł. Dłużnicy alimentacyjni dokonywali wpłat jedynie w 2020 r. w łącznej wysokości wynoszącej 18,2 tys. zł. W okresie tym nie odnotowano wpłat z tytułu egzekucji administracyjnej, a wpłaty z egzekucji komorniczej sądowej wyniosły łącznie 94,1 tys. zł, z tego 38,5 tys. zł w 2019 r., 36,4 tys. zł w 2020 r. oraz 19,2 tys. zł w I półroczu 2021 r. Skuteczność wpłat dłużników w odniesieniu do należności głównej wyniosła 10,6% w 2020 r., a skuteczność wpłat z egzekucji komorniczej sądowej wyniosła 17,4% w 2019 r., 15,6% w 2020 r. i 17% w I półroczu 2021 r. Stan należności z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego na początek 2019 r., 2020 r. i I półrocza 2021 r. (bez uwzględnienia świadczeń nienależnie pobranych) wyniósł odpowiednio 1 608,7 tys. zł, 1 669,5 tys. zł oraz 1 753,5 tys. zł, a skuteczność egzekucji komorniczej sądowej - odpowiednio 1,6%, 2,3% i 0,7%. W latach 2019-2021 (I półrocze) koszty obsługi funduszu alimentacyjnego oraz działań podejmowanych wobec dłużników alimentacyjnych wyniosły odpowiednio 7,2 tys. zł, 7 tys. zł oraz 2,3 tys. zł, z tego koszty pokryte z dochodów własnych w wysokości odpowiednio 2,3 tys. zł, 2,2 tys. zł oraz 0,03 tys. zł. W skład kosztów pokrytych z dochodów własnych wchodziły m.in. koszty zakupu licencji, znaczków pocztowych oraz prowizji bankowej. Wynagrodzenie pracownika GOPS, w części dotyczącej realizacji zadań w zakresie obsługi funduszu alimentacyjnego oraz działań podejmowanych wobec dłużników alimentacyjnych, pokryto z dotacji z budżetu państwa. W trakcie kontroli nie wskazano wysokości tej części wynagrodzenia.

(akta kontroli str. 130-135)

1.3. W latach 2019-2021 (I półrocze) organy zewnętrzne nie przeprowadzały kontroli w zakresie podejmowanych działań wobec dłużników alimentacyjnych. Zagadnienia te nie były również objęte audytem wewnętrznym. Kierownik GOPS wyjaśniła, że żaden z dłużników nie wystąpił z wnioskiem o rozłożenie na raty spłat zadłużenia, a zatem nie podejmowano działań w tym zakresie. Pracownik zajmujący się funduszem alimentacyjnym nie był kierowany na szkolenia w tym zakresie, ale pogłębiała swą wiedzę poprzez samokształcenie w oparciu o dostępną literaturę w tym temacie. Kierownik GOPS wskazała również, że najwięcej problemów sprawiają dłużnicy unikający legalnego zatrudnienia, unikając w ten sposób ściągania należności przez komorników.

(akta kontroli str. 182, 186)

1.4. W okresie objętym kontrolą osoby uprawnione do alimentów nie składały wniosków o podjęcie działań wobec dłużników alimentacyjnych⁹.

(akta kontroli str. 159)

Na stronie internetowej GOPS nie zamieszczono informacji o możliwości złożenia przez osoby uprawnione wniosków o podjęcie działań wobec dłużnika alimentacyjnego w przypadku stwierdzenia bezskuteczności egzekucji. Kierownik GOPS wyjaśniła: *Podczas składania wniosku¹⁰ informowano osoby uprawnione o możliwości podjęcia działań wobec dłużnika alimentacyjnego.* W okresie objętym kontrolą w jednym przypadku, w odpowiedzi na złożony wniosek o przyznanie

⁹ Na podstawie art. 3 ust. 1 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.

¹⁰ O przyznanie świadczeń z funduszu alimentacyjnego.

świadczeń z funduszu alimentacyjnego, wydano decyzję odmowną. W przedłożonej dokumentacji brak było pisma informującego wnioskodawcę o możliwości złożenia wniosku o podjęcie działań wobec dłużnika na podstawie art. 3 ust. 1 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów. Kierownik GOPS wyjaśniła: *Poinformowano jedynie ustnie osobę uprawnioną o możliwości poinformowania komornika o braku prawa do świadczeń z funduszu alimentacyjnego, gdyż w tej sytuacji środki wyegzekwowane przez komornika będą przekazywane osobie uprawnionej. Nie sporządzono na tę okoliczność protokołu, gdyż było to jednorazowe zdarzenie, które nie utrwaliło jeszcze prawidłowych zachowań.*

Odnosząc się do powyższych wyjaśnień Najwyższa Izba Kontroli wskazuje na wynikający z art. 72 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego¹¹ obowiązek utrwalania w aktach czynności organu administracji publicznej, z których nie sporządza się protokołu, a które mają znaczenie dla sprawy lub toku postępowania, w formie adnotacji podpisanej przez pracownika, który dokonał tej czynności.

(akta kontroli str. 166, 185, 187-190)

1.5. W latach 2019-2021 (I półrocze) cztery osoby uprawnione umieszczone zostały w pieczy zastępczej, z tego w odniesieniu do jednej osoby kierownik GOPS był wyłącznie organem właściwym wierzyciela. W okresie pobytu osoby uprawnionej w placówce opiekuńczo-wychowawczej¹², GOPS nie występował do organu właściwego dłużnika z wnioskiem o podjęcie działań wobec dłużnika alimentacyjnego, co opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 176)

1.6. W GOPS nie prowadzono rejestru przyznanych świadczeń z podziałem na takie, dla których kontrolowana jednostka była jednocześnie jednostką obsługującą organ właściwy wierzyciela, jak i organ właściwy dłużnika lub wyłącznie organ właściwy wierzyciela. Kierownik GOPS wyjaśniła: *Każdemu wnioskowi o przyznanie świadczeń z funduszu alimentacyjnego nadawany jest stały numer zgodnie z wykazem akt sprawy. Ponadto dane w zakresie liczby świadczeń zawarte są w programie NEMEZIS. Podczas wprowadzania danych należy określić czy gmina jest organem właściwym dłużnika, organem właściwym wierzyciela lub organem właściwym wierzyciela i dłużnika.*

(akta kontroli str. 166)

W latach 2019-2021 (I półrocze) GOPS przyznał świadczenia z funduszu alimentacyjnego 50 osobom, z tego 26 w 2019 r., 22 w 2020 r. i dwóm w I półroczu 2021 r. W przypadku 12 spraw, Wójt Gminy Kamiennik był jednocześnie organem właściwym wierzyciela oraz organem właściwym dłużnika, z tego dla sześciu osób w 2019 r., pięciu osób w 2020 r. oraz jednej osoby w I półroczu 2021 r. W pozostałych przypadkach Wójt Gminy Kamiennik był wyłącznie organem właściwym wierzyciela.

(akta kontroli str. 139)

1.7. Na podstawie dokumentacji dotyczącej 20 wydanych decyzji o przyznaniu świadczeń z funduszu alimentacyjnego¹³ stwierdzono, że GOPS z opóźnieniem wynoszącym od 26 do 228 dni kierował wnioski o podjęcie działań wobec dłużników alimentacyjnych do organu właściwego dłużnika, co opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*. GOPS przekazywał dłużnikowi oraz organowi właściwemu dłużnika informacje określone w art. 27 ust. 7 i ust. 7a ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, tj.: 1/o przyznaniu osobie uprawnionej świadczeń

¹¹ Dz. U. z 2021 r. poz. 735.

¹² Od 5 października 2020 r. do 16 grudnia 2020 r.

¹³ Po 10 z okresu świadczeniowego 2019/2020 oraz 2020/2021.

z funduszu alimentacyjnego oraz o obowiązku zwrotu wraz z odsetkami należności z tytułu świadczeń z funduszu alimentacyjnego wypłacanych osobie uprawnionej, 2/o wysokości zobowiązań dłużnika alimentacyjnego wobec Skarbu Państwa z tytułu: a) wypłaconych osobie uprawnionej świadczeń z funduszu alimentacyjnego na podstawie ww. ustawy, b) wypłaconych osobie uprawnionej na podstawie ustawy z dnia 22 kwietnia 2005 r. o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej¹⁴ zaliczek alimentacyjnych, c) wypłaconych na podstawie ustawy z 18 lipca 1974 r. o funduszu alimentacyjnym¹⁵ świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz o zobowiązaniach z tytułu: świadczeń z funduszu alimentacyjnego wypłaconych osobie uprawnionej na podstawie ustawy, zaliczek alimentacyjnych wypłaconych osobie uprawnionej na podstawie ustawy o zaliczce alimentacyjnej. Źródłem informacji w zakresie wysokości zobowiązań dłużnika z tytułu wypłaconych na podstawie ustawy o funduszu alimentacyjnym świadczeń z funduszu alimentacyjnego były zaświadczenia o bezskuteczności egzekucji świadczeń alimentacyjnych.

(akta kontroli str. 122-129)

W latach 2019-2021 (I półrocze), GOPS nie przekazywał informacji do biur informacji gospodarczej zobowiązaniu lub zobowiązaniach dłużnika alimentacyjnego wynikających z tytułów, o których mowa w art. 28 ust. 1 pkt. 1 i 2 ww. ustawy, w razie powstania zaległości za okres dłuższy niż 6 miesięcy, z uwagi na trudności techniczne i brak upoważnienia w tym zakresie udzielonego przez Wójta Gminy Kamiennik.

(akta kontroli str. 121, 159, 166)

1.8. Liczba dłużników alimentacyjnych w Gminie wynosiła 58 w 2019 r., 58 w 2020 r. oraz 57 w I półroczu 2021 r., z tego w odniesieniu do 38 (64,4%), 42 (72,4%) i 46 (80,7%) dłużników, podejmowane działania okazały się bezskuteczne. Zmiany w liczbie dłużników miały m.in. związek z faktem, iż całość zadłużenia spłacił jeden dłużnik, należności jednego dłużnika umorzono, a należności innego dłużnika wygaszono. Ponadto od jednego dłużnika wyegzekwowano całość zadłużenia w toku egzekucji komorniczej. Część zadłużenia wyegzekwowano odpowiednio od 20 (34,5%), 16 (27,6%) i 11 (19,3%) dłużników alimentacyjnych. Jeden wierzyciel nie uzyskał świadczenia z funduszu alimentacyjnego na nowy okres rozliczeniowy, z uwagi na przekroczenie kryterium dochodowego, o którym mowa w art. 9 ust. 2 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów. Działania wobec dłużników alimentacyjnych podejmowane były przez pracownika Urzędu Gminy Kamiennik, który w szczególności przeprowadzał wywiady alimentacyjne i odbierał oświadczenia majątkowe, przekazywał komornikowi sądowemu informacje pochodzące z wywiadu alimentacyjnego oraz z odebranych oświadczeń majątkowych, mające wpływ na egzekucję, informował powiatowe urzędy pracy o potrzebie aktywizacji zawodowej dłużników, prowadził postępowania w sprawie uznania dłużników alimentacyjnych za uchylających się od zobowiązań alimentacyjnych, kierował wnioski o ściganie za przestępstwa określone w art. 209 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny¹⁶, kierował wnioski o zatrzymanie prawa jazdy, a także przekazywał do sądu informacje o bezczynności lub opieszałości komornika sądowego.

(akta kontroli str. 136, 138)

¹⁴ Dz. U. Nr 86, poz. 732, ze zm.

¹⁵ Dz. U. z 1991 r. Nr 45, poz. 200, ze zm.

¹⁶ Dz. U. z 2020 r. poz. 1444, ze zm.

1.9. Na podstawie dokumentacji dotyczącej 20 wydanych decyzji o przyznaniu świadczeń z funduszu alimentacyjnego stwierdzono, że w 16 przypadkach do wniosku o przyłączenie się do postępowania egzekucyjnego, o którym mowa w art. 27 ust. 3a ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, dołączono ostateczną decyzję przyznającą świadczenia z funduszu alimentacyjnego osobie uprawnionej. W czterech pozostałych przypadkach do wniosku dołączono decyzje, które nie miały przymiotu ostateczności, co opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 122-129)

1.10. Postępowania o uznaniu dłużników za uchylających się od zobowiązań alimentacyjnych, zgodnie z przyjętym podziałem zadań, prowadził pracownik Urzędu Gminy Kamiennik.

(akta kontroli str. 159)

1.11. Mimo że w przypadku 12 spośród 20 wniosków o przyznanie świadczeń z funduszu alimentacyjnego, do których dołączono *Oświadczenie wnioskodawcy o miejscu zamieszkania, wieku, zatrudnieniu i sytuacji ekonomicznej osób zobowiązanych względem osoby uprawnionej do alimentacji, innych niż dłużnik alimentacyjny*, wnioskodawcy wskazali osoby zobowiązane w dalszej kolejności, GOPS nie wystąpił z powództwami o ustalenie alimentów od tych osób, co opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 122-129)

1.12. W latach 2019-2021 (I półrocze) pracownicy GOPS nie podejmowali działań wobec dłużników, którzy przebywali w zakładach karnych. W 2019 r. w zakładzie karnym przebywał jeden dłużnik, który wnioskiem z 23 września 2019 r. zwrócił się umorzenie należności¹⁷. Do wniosku dołączono m.in. orzeczenia lekarza medycyny pracy z 21 marca 2018 r. i z 23 stycznia 2019 r., z których wynikało, że dłużnik utracił możliwość wykonywania pracy z uwagi na problemy zdrowotne. Decyzją nr OPS.4543.12.FA.2019.WW z 26 listopada 2019 r. Kierownik GOPS na podstawie art. 30 ust. 2 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, umorzyła należności z tytułu świadczeń z funduszu alimentacyjnego wypłaconych osobie uprawnionej w łącznej wysokości 67 136,92 zł, z tego 20 873,12 zł z tytułu odsetek ustawowych za opóźnienie. Kwoty zawarte w decyzji były zgodne z ewidencją księgową kontrolowanej jednostki. W latach 2019-2021 (I półrocze) dłużnicy nie zwracali się do GOPS z wnioskiem o odroczenie terminu płatności oraz o rozłożenie na raty.

(akta kontroli str. 141-150, 177-180)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Występowanie o podejmowanie działań wobec dłużnika alimentacyjnego do organów właściwych dłużników następowało z nieuzasadnioną zwłoką.

Zgodnie z art. 3 ust. 5 pkt 2 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, organ właściwy wierzyciela występuje z wnioskiem do organu właściwego dłużnika o podjęcie działań wobec dłużnika alimentacyjnego w przypadku przyznania osobie uprawnionej świadczenia z funduszu alimentacyjnego. W świetle art. 35 § 1 i 2 ustawy Kodeks postępowania administracyjnego, organy administracji publicznej obowiązane są załatwiać sprawy bez zbędnej zwłoki. Niezwłocznie powinny być załatwiane zaś sprawy, które mogą być rozpatrzone w oparciu o dowody przedstawione przez stronę łącznie z żądaniem wszczęcia postępowania lub w oparciu o fakty i dowody powszechnie znane albo znane z urzędu organowi,

¹⁷ W latach 2019-2021 (I półrocze) do GOPS nie wpłynęły inne wnioski o umorzenie należności.

przed którym toczy się postępowanie, bądź możliwe do ustalenia na podstawie danych, którymi rozporządza ten organ.

Tymczasem w wyniku badania dokumentacji 20 spraw w zakresie przyznania osobom uprawnionym świadczeń z funduszu alimentacyjnego¹⁸, we wszystkich przypadkach wnioski o podjęcie działań wobec dłużnika kierowano do organu właściwego dłużnika odpowiednio po 26, 134, 134, 135, 139, 162, 162, 164, 168, 179, 182, 182, 190, 194, 203, 206, 209, 211, 215, 228 dniach od wydania decyzji o przyznaniu świadczenia.

(akta kontroli str. 122-129)

Kierownik GOPS wyjaśniła: *Wnioski o podjęcie działań wobec dłużnika alimentacyjnego kierowano do organu właściwego dłużnika z opóźnieniem spowodowanym tym, że nastąpił zbieg terminów załatwienia spraw dotyczących świadczeń wychowawczych (500+), świadczeń „Dobry start” oraz świadczeń rodzinnych i świadczeń z funduszu alimentacyjnego. Wszystkie te zadania realizuje jedna osoba – inspektor ds. zasiłków. Ponadto było to spowodowane niedostatecznym nadzorem z mojej strony.*

(akta kontroli str. 159)

2. Wnioski o przyłączenie się do postępowania egzekucyjnego kierowano pomimo tego, że decyzje w sprawie przyznania świadczeń z funduszu alimentacyjnego nie były ostateczne.

W myśl art. 27 ust. 8 pkt 1 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, do wniosku o wszczęcie postępowania egzekucyjnego, o którym mowa w ust. 3, lub o przyłączenie się do postępowania egzekucyjnego, o którym mowa w ust. 3a, organ właściwy wierzyciela dołącza ostateczną decyzję przyznającą świadczenia z funduszu alimentacyjnego osobie uprawnionej. Tymczasem na podstawie 20 zbadanych spraw stwierdzono, że w przypadku czterech wniosków z 28 października 2019 r. o przyłączenie do postępowania egzekucyjnego dołączano decyzje, które nie były ostateczne w dniu skierowania wniosku o przyłączenie się do postępowania egzekucyjnego, tj. decyzje: a/ znak OPS.4540.58.2019.WW (doręczoną 15 października 2019 r.); b/ znak OPS.4540.28.2019.WW (doręczoną 15 października 2019 r.); c/ znak OPS.4540.66.2019.WW (doręczoną 4 listopada 2019 r.) oraz d/ znak OPS.4540.56.2019.WW (doręczoną 17 października 2019 r.).

(akta kontroli str. 122-129)

Kierownik GOPS wyjaśniła: *Powodem był fakt, iż komornik wyegzekwował środki od dłużnika i chciał mieć na bieżąco informację, czy świadczenia z funduszu alimentacyjnego są przyznane osobie uprawnionej. Mając powyższe na uwadze przychyliłam się do prośby komornika.*

(akta kontroli str. 159)

3. Zaniechano występowania z powództwami o ustalenie alimentów od innych osób zobowiązanych do wypełniania obowiązków alimentacyjnych.

Zgodnie z art. 7 ust. 1 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, w sprawach o roszczenia alimentacyjne organ właściwy wierzyciela albo organ właściwy dłużnika mogą wytaczać powództwa na rzecz obywateli. Z kolei przepis

¹⁸ Decyzje: OPS.4540.66.2.2020.WW, OPS.4540.58.2019.WW, OPS.4540.28.2019.WW, OPS.4540.56.2019.WW, OPS.4540.36.2019.WW, OPS.4540.68.2019.WW, OPS.4540.46.2019.WW, OPS.4540.66.2019.WW, OPS.4540.24.2020.WW, OPS.4540.43.2020.WW, OPS.4540.53.2019.WW, OPS.4540.67.2019.WW, OPS.4540.24.2019.WW, OPS.4540.68.2020.WW, OPS.4540.36.2020.WW, OPS.4540.56.2020.WW, OPS.4540.17.2020.WW, OPS.4540.64.2020.WW, OPS.4540.6.2020.WW, OPS.4540.46.2020.WW.

art. 132 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy¹⁹ dopuszcza możliwość nałożenia obowiązku alimentacyjnego na zobowiązanego w dalszej kolejności, w sytuacji, gdy nie ma osoby zobowiązanej w bliższej kolejności albo, gdy osoba ta nie jest w stanie uczynić zadość swemu obowiązkowi lub gdy uzyskanie od niej na czas potrzebnych uprawnionemu środków utrzymania jest niemożliwe lub połączone z nadmiernymi trudnościami.

Pomimo że w 12 przypadkach wnioskodawcy wskazali osoby zobowiązane w dalszej kolejności w składanych w trakcie prowadzonych postępowań administracyjnych Oświadczeniach wnioskodawcy o miejscu zamieszkania, wieku, zatrudnieniu i sytuacji ekonomicznej osób zobowiązanych względem osoby uprawnionej do alimentacji, innych niż dłużnik alimentacyjny, to kontrolowana jednostka nie wystąpiła z powództwami w odniesieniu do tych osób.

(akta kontroli str. 122-129)

Kierownik GOPS wyjaśniła: *Jako organ właściwy wierzyciela nie wytaczaliśmy ani nie wyłączaliśmy powództwa na rzecz obywateli, pomimo iż Kodeks rodzinny i opiekuńczy dopuszcza możliwość nałożenia obowiązku alimentacyjnego na zobowiązanego w dalszej kolejności. W naszym uznaniu spłacanie należności jest zobowiązaniem dłużnika. Osoby zobowiązane w dalszej kolejności często utrzymują dłużnika alimentacyjnego, a zatem wytaczanie powództwa w stosunku do tych osób stanowiłoby dla nich dodatkowe obciążenie.*

(akta kontroli str. 160)

4. Zaniechano niezwłocznego poinformowania organu właściwego dłużnika o konieczności podjęcia działań wobec dłużnika alimentacyjnego w okresie pobytu osoby uprawnionej w pieczy zastępczej.

Do kontrolowanej jednostki 17 września 2020 r. wpłynęło postanowienie sądu rodzinnego o umieszczeniu osoby uprawnionej w pieczy zastępczej²⁰, tj. w placówce opiekuńczo-wychowawczej. Pracownik tej placówki 8 października 2020 r. poinformował GOPS, że 5 października 2020 r. przyjęto osobę uprawnioną do alimentów. Dziecko zostało zwolnione z pobytu w placówce 16 grudnia 2020 r. na podstawie orzeczenia sądu rodzinnego z 11 grudnia 2020 r. (data wpływu do kontrolowanej jednostki pisma placówki opiekuńczo-wychowawczej informującego o tym fakcie: 21 grudnia 2020 r.). W okresie pobytu osoby uprawnionej w placówce opiekuńczo-wychowawczej, pracownicy GOPS nie występowali do organu właściwego dłużnika z wnioskiem o podjęcie działań wobec dłużnika alimentacyjnego. Wniosek taki skierowano dopiero 21 lutego 2021 r.

Ponadto trzy osoby uprawnione²¹ zostały tymczasowo umieszczone w placówce opiekuńczo-wychowawczej od 11 grudnia 2020 r. na podstawie orzeczenia sądu rodzinnego z 20 listopada 2020 r. (data wpływu do GOPS w Kamienniku: 24 listopada 2020 r.). Pismo z placówki opiekuńczo-wychowawczej o przyjęciu dzieci wpłynęło do GOPS 17 grudnia 2020 r., a wniosek do organu właściwego dłużnika z wnioskiem o podjęcie działań wobec dłużnika alimentacyjnego skierowano dopiero 21 lutego 2021 r.

(akta kontroli str. 167-168, 176)

Kierownik GOPS wyjaśniła: *Wniosek o podjęcie działań wobec dłużników alimentacyjnych skierowano do organu właściwego dłużnika z opóźnieniem spowodowanym tym, że na stanowisku inspektora ds. zasiłków nastąpił zbieg terminów załatwiania spraw dotyczących świadczeń wychowawczych (500+),*

¹⁹ Dz. U. z 2020 r. poz. 1359.

²⁰ Decyzją OPS.4540.66.2020.WW z 8 września 2020 r. przyznano świadczenie z funduszu alimentacyjnego.

²¹ Decyzją OPS.4540.24.2020.WW z 12 października 2020 r. przyznano świadczenie z funduszu alimentacyjnego.

świadczeń „Dobry Start” oraz świadczeń rodzinnych i świadczeń z funduszu alimentacyjnego. Realizacja tych wszystkich zadań przypisana jest tylko jednej osobie – inspektorowi ds. zasiłków.

(akta kontroli str. 166)

5. W uzasadnieniu decyzji o umorzeniu należności dłużnika alimentacyjnego nie odniesiono się do wszystkich istotnych okoliczności sprawy, gdyż pominięto fakt, że orzeczenie o niepełnosprawności dłużnika zostało wydane na czas określony, a stan zdrowia dłużnika alimentacyjnego mógł poprawić się po przeprowadzeniu planowego zabiegu leczniczego. Powyższe mogło mieć wpływ na wynik postępowania i było niezgodne z wymogiem wynikającym z art. 107 § 3 ustawy Kodeks postępowania administracyjnego, zgodnie z którym uzasadnienie faktyczne decyzji powinno w szczególności zawierać wskazanie faktów, które organ uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł, oraz przyczyn, z powodu których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej.

Wnioskiem z 23 września 2019 r. dłużnik alimentacyjny zwrócił się o umorzenie należności z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego. Do wniosku dołączono m.in. orzeczenia lekarza medycyny pracy z 21 marca 2018 r. i z 23 stycznia 2019 r., z których wynikało, że dłużnik utracił możliwość wykonywania pracy z uwagi na problemy zdrowotne, oraz orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności. Orzeczenie to ważne było do 30 czerwca 2020 r. i zawierało wskazanie, iż dłużnik był zdolny do pracy w warunkach chronionych. Decyzją nr OPS.4543.12.FA.2019.WW z 26 listopada 2019 r. Kierownik GOPS na podstawie art. 30 ust. 2 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, umorzyła należności z tytułu świadczeń z funduszu alimentacyjnego wypłaconych osobie uprawnionej w łącznej wysokości 67 136,92 zł, w tym 20 873,12 zł z tytułu odsetek ustawowych za opóźnienie. W uzasadnieniu decyzji podano informacje o schorzeniach dłużnika, wskazano również, że dłużnik porusza się o kulach i posiada orzeczenie o niepełnosprawności w stopniu umiarkowanym. W decyzji pominięto natomiast fakt, iż orzeczenie o niepełnosprawności dłużnika zostało wydane na czas określony, tj. do 30 czerwca 2020 r., jak również nie odniesiono się do informacji o planowanym na 2022 r. zabiegu, który miał na celu poprawę stanu zdrowia dłużnika.

(akta kontroli str. 141-150, 177-180)

Kierownik GOPS wyjaśniła: *Sytuacja dłużnika została zweryfikowana przed wydaniem decyzji na podstawie danych według stanu potwierdzonego dowodami o sytuacji rodzinnej i majątkowej skazanego. W chwili podejmowania decyzji o umorzeniu dłużnik posiadał orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności do 30 czerwca 2020 r., co nie dawało gwarancji na podjęcie zatrudnienia i spłaty zadłużenia tym bardziej, że skazany odbywa karę pozbawienia wolności do 2032 r. Ponadto na terenie Zakładu Karnego brak jest Zakładu Pracy Chronionej dla osób z orzeczoną niepełnosprawnością, gdzie mógłby podjąć zatrudnienie i częściowo spłacać zadłużenie. Z przedstawionego zaświadczenia z 17 kwietnia 2017 r. o stanie zdrowia wydanego dla potrzeb Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności, wydanego przez lekarza prowadzącego wynikało, że dłużnik został zakwalifikowany do leczenia operacyjnego endoprotezy biodrowej w 2022 r. Do tego czasu nie rokował poprawy stanu zdrowia, więc uznałam, że nadal będzie miał orzeczoną stopień niepełnosprawności. Ponadto choroby współistniejące według załączonych zaświadczeń lekarskich uniemożliwiały mu podjęcie pracy zarobkowej a tym samym spłaty zadłużenia powstałego z tytułu wypłaconych świadczeń z Funduszu Alimentacyjnego osobie uprawnionej (synowi). Dokonując oceny sytuacji dochodowej, zdrowotnej i rodzinnej dłużnika przychyliłam się do jego prośby o umorzenie zaległości alimentacyjnych wraz z odsetkami.*

Wcześniej nie uchylał się od pracy i dzięki jego staraniom w okresie od 1 października 2008 r. do 19 lutego 2018 r. za pośrednictwem komornika zwrócił kwotę 5 106,05 zł w tym 834,85 zł odsetek. Sytuacja dłużnika w najbliższych latach nie rokuje poprawy, ponieważ zarówno stan jego zdrowia, jak i stan posiadania, nie ulegną na tyle poprawie, aby mogły gwarantować spłatę zadłużenia. Odmowa udzielenia takiej pomocy i egzekucja zaległych świadczeń spowodowałaby, iż dłużnik po opuszczeniu Zakładu Karnego stanie się beneficjentem środków z pomocy społecznej. Taka sytuacja jest bardzo prawdopodobna z uwagi na brak majątku oraz rozpad relacji z bliskimi i krewnymi. Mając powyższe na uwadze umorzyłam w całości zadłużenie alimentacyjne pomimo faktu, iż dłużnik miał orzeczony stopień niepełnosprawności do 30 czerwca 2020 r. ponieważ jego stan zdrowia nie gwarantował radykalnej poprawy; wydana decyzja nie zawiera informacji o czasowej niepełnosprawności, co można uznać za uchybienie z mojej strony; pisemnie nie zwracałam się do Dyrektora Zakładu Karnego o możliwość zatrudnienia dłużnika w warunkach określonych w orzeczeniu o niepełnosprawności. Przed wydaniem decyzji inspektor do spraw zasiłków przeprowadził rozmowę telefoniczną o możliwości zatrudnienia dłużnika. W odpowiedzi uzyskał informację o braku możliwości odbywania zatrudnienia w warunkach chronionych. Zgodnie z zasadą pomocniczości pomoc społeczna służy bowiem wspieraniu osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwieniu im życia, w warunkach odpowiadających godności człowieka.

(akta kontroli str. 153-154)

Najwyższa Izba Kontroli zauważa, że organ właściwy wierzyciela, podejmując decyzję w sprawie umorzenia należności dłużnika alimentacyjnego, powinien uwzględnić jego sytuację dochodową i rodzinną. Wprawdzie decyzje wydawane na podstawie art. 30 ust. 2 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów podejmowane są w ramach uznania administracyjnego, to jednak organ wydający taką decyzję jest obowiązany wziąć pod uwagę oraz uwzględnić w uzasadnieniu wszystkie okoliczności sprawy, w przeciwnym wypadku naraża się na zarzut przekroczenia granic uznania administracyjnego. Ponadto, jak wskazał NSA w wyroku z 8 października 2002 r., I SA/Wr 1458/01²², organ obowiązany jest do wyważenia interesu społecznego z indywidualnym interesem strony, gdyż zobowiązuje go do tego art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r.²³ w każdym przypadku, w którym w sprawie ma zastosowanie norma prawna uzależniająca załatwienie sprawy od tzw. uznania administracyjnego. Prawidłowe rozstrzygnięcie sprawy może nastąpić jedynie po starannym i wszechstronnym wyjaśnieniu jej okoliczności, a wydana decyzja powinna być wyczerpująco uzasadniona przez wskazanie, z jakich powodów dokonano takiego, a nie innego rozstrzygnięcia, co wynika z podstawowych zasad postępowania administracyjnego. W przypadku decyzji uznaniowej na organie rozpoznającym sprawę ciąży obowiązek szczególnej dbałości o dokonanie ustalenia stanu faktycznego sprawy oraz staranne wyjaśnienie zasadności przesłanek, którymi kierował się przy wydaniu rozstrzygnięcia. Zakres swobody działania organu administracyjnego w sprawie wynikający z przepisu prawa materialnego (tj. art. 30 ust. 2 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów), ograniczony jest ogólnymi regułami postępowania administracyjnego, określonymi w przepisach ustawy Kodeks postępowania administracyjnego. Zdaniem Najwyższej Izby Kontroli pominięcie w uzasadnieniu decyzji faktu czasowego orzeczenia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności oraz możliwa poprawą stanu zdrowia dłużnika w 2022 r. po

²² <https://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/97E32B59AB>.

²³ Dz. U. Nr 78, poz. 483, ze zm.

planowanym zabiegu, potwierdzają, iż decyzja ta nie spełnia wymogów określonych w art. 107 § 3 ustawy Kodeks postępowania administracyjnego.

OCENA CZĄSTKOWA

W przypadkach przyznania osobie uprawnionej świadczenia z funduszu alimentacyjnego GOPS, jako organ właściwy wierzyciela występował z wnioskiem do organu właściwego dłużnika o podjęcie działań wobec dłużnika alimentacyjnego. Działania te podejmowano jednak ze zwłoką, co mogło mieć wpływ na skuteczność egzekucji tych należności. Wystąpiły również przypadki wystąpienia o przyłączenie się do postępowania egzekucyjnego, pomimo że decyzje w sprawie przyznania świadczeń z funduszu alimentacyjnego nie były prawomocne. W okresie objętym kontrolą zaniechano też występowania z powództwem wobec osób zobowiązanych w dalszej kolejności, pomimo że GOPS posiadał informacje o takich osobach. Ponadto umarzając należności dłużnika przebywającego w zakładzie karnym, w rozstrzygnięciu sprawy pominięto istotne okoliczności, w wyniku czego decyzję wydano z naruszeniem art. 107 § 3 Kodeksu postępowania administracyjnego.

OBSZAR

2. Prawdliwość sporządzania sprawozdań rzeczowo-finansowych z realizacji zadań przewidzianych w ustawie o alimentach

Opis stanu faktycznego

2.1. Sprawozdania rzeczowo-finansowe z realizacji zadań przewidzianych w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów za IV kwartał 2019 r., za IV kwartał 2020 r. oraz za I kwartał 2021 r. przekazane zostały Wojewodzie Opolskiemu drogą elektroniczną odpowiednio 15 stycznia 2020 r., 14 stycznia 2021 r. oraz 14 kwietnia 2021 r., tj. w terminach określonych w § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z 28 września 2017 r. w sprawie sprawozdań rzeczowo-finansowych z realizacji zadań przewidzianych w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów²⁴.

(akta kontroli str. 40-42)

2.2. Sprawozdania rzeczowo-finansowe z realizacji zadań przewidzianych w przepisach ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów nie zawierały informacji o kosztach obsługi oraz o prowadzonych postępowaniach egzekucyjnych. Koszty obsługi tych zadań, stanowiące 3% dotacji otrzymanej na finansowanie zadań z zakresu obsługi świadczeń z funduszu alimentacyjnego, wykazywane były w kwartalnych rozliczeniach dotacji z budżetu państwa, przekazywanych Wojewodzie Opolskiemu. W 2019 r. koszty te wyniosły 4 875,77 zł, a w 2020 r. – 4 731,96 zł. Przeciętny miesięczny koszt obsługi wypłaty świadczeń i podjętych wobec dłużników działań przez GOPS wyniósł 124,5 zł w 2019 r. i 120 zł w 2020 r. Przeciętna miesięczna kwota zwrotu świadczeń przypadającą na jednego dłużnika wyniosła 472 zł w 2019 r. oraz 692,1 zł w 2020 r.

(akta kontroli str. 7-37, 85-92, 133, 135, 138)

2.3. Sprawozdania rzeczowo-finansowe nie zawierały informacji o kwotach należności powstałych z tytułu zaliczek alimentacyjnych wypłaconych osobie uprawnionej na podstawie ustawy o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej, w tym zwrotów dłużników alimentacyjnych z tytułu zaliczek alimentacyjnych. W sprawozdaniach tych wykazywano jedynie kwoty zwrócone przez dłużników alimentacyjnych z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego. W latach 2019-2021 (I kwartał) zwrócone kwoty z ww. tytułu wyniosły odpowiednio 38,5 tys. zł; 54,6 tys. zł oraz 8,8 tys. zł, z tego: a/ dochody budżetu państwa wynosiły

²⁴ Dz. U. poz. 1812.

odpowiednio 27,6 tys. zł; 38,6 tys. zł oraz 6,3 tys. zł; b/ dochody własne organu właściwego wierzyciela wynosiły odpowiednio 11,0 tys. zł; 16,1 tys. zł oraz 2,5 tys. zł.

(akta kontroli str. 8, 19, 29)

Kierownik OPS wyjaśniła: Każde zmiany wprowadzone w sprawozdaniach były konsultowane z pracownikami Wydziału Polityki Społecznej Opolskiego Urzędu Wojewódzkiego. Otrzymywaliśmy rzeczowe i szczegółowe wyjaśnienia dotyczące sporządzania sprawozdań. Po wprowadzeniu nowego wzoru sprawozdania w 2017 r. w systemie NEMEZIS kontynuowaliśmy sporządzanie sprawozdań na obowiązującym druku. INFO-r Skoczów aktualizuje system zgodnie z wytycznymi Ministerstwa i przekazuje nam gotowe aktualizacje. Nieaktualizowany Program będzie wykazywał "błędy krytyczne" i sprawozdanie nie zostanie wgrane do Centralnej Aplikacji Statystycznej i ostateczności plik nie zostanie przekazany do Urzędu Wojewódzkiego. Dodatkowo Kierownik GOPS wskazała, iż w latach 2019-2021 nie dokonywano zwrotu należności z tytułu zaliczek alimentacyjnych, w związku z czym nie zwracaliśmy się do Wojewody w jaki sposób wykazać je w sprawozdaniach rzeczowo-finansowych. Jeżeli zaistnieje taka sytuacja, to GOPS zwróci się do Wojewody o podanie wytycznych w tej sprawie. Kwoty ściągniętych zaliczek alimentacyjnych wykazywane są również w sprawozdaniach finansowych. Należności ściągnięte przez komornika w pierwszej kolejności pomniejszają należności z funduszu alimentacyjnego.

(akta kontroli str. 170-171)

2.4. Kwoty należności i zwrotów wykazane w sprawozdaniach rzeczowo-finansowych z realizacji zadań przewidzianych w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów za lata 2019-2021 (I kwartał) odpowiadały sumie wartości wykazanych w sprawozdaniach budżetowych Rb-27ZZ z wykonania planu dochodów związanych z realizacją zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych jednostkom samorządu terytorialnego ustawami oraz Rb-27S z wykonania planu dochodów budżetowych samorządowej jednostki budżetowej. Sprawozdania RB-27ZZ za 2018 r. i za 2019 r. przekazane Wójtowi Gminy Kamiennik zawierały jedynie należności z tytułu dochodów związanych z realizacją zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych jednostkom samorządu terytorialnego ustawami w części należnej budżetowi państwa, a nie zawierały należności z ww. tytułu w części należnej jednostkom samorządu terytorialnego²⁵, co opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 8, 19, 29, 43, 45, 47)

2.5. Zgodnie ze sprawozdaniami rzeczowo-finansowymi z realizacji zadań przewidzianych w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów w IV kwartale 2019 r. przeprowadzono jeden wywiad alimentacyjny oraz przekazano komornikowi sądowemu informacje mające wpływ na egzekucję zasądzonych świadczeń alimentacyjnych, wszczęto siedem postępowań w sprawie uznania dłużnika alimentacyjnego za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych, złożono siedem wniosków o ściganie za przestępstwa określone w art. 209 ustawy Kodeks karny oraz siedem wniosków o zatrzymanie prawa jazdy. W IV kwartale 2020 r. wszczęto trzy postępowania w sprawie uznania dłużnika alimentacyjnego za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych, złożono jeden wniosek o ściganie za przestępstwa określone w art. 209 ustawy Kodeks karny oraz w jednym przypadku przekazano komornikowi sądowemu informacje mające wpływ na egzekucję zasądzonych świadczeń alimentacyjnych. Żadne z podjętych w ww. okresie działań nie doprowadziło do wzrostu ściąganości należności.

²⁵ Kwoty te zostały wykazane w sprawozdaniu Rb-27S za dany rok.

Ponadto stwierdzono, że w sprawozdaniach za I kwartał 2019 r., za I kwartał 2020 r. i za I kwartał 2021 r. wykazano nierzetelne dane w zakresie liczby działań, które doprowadziły do wzrostu ściągальności należności wymienionych w art. 28 ust. 1 pkt 1-4 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, co opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 7-42, 57-78)

2.6. Liczby złożonych wniosków, dotyczących świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz decyzji w sprawach świadczeń ujętych w sprawozdaniach rzeczowo-finansowych z realizacji zadań przewidzianych w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów za IV kwartał 2019 r. i za IV kwartał 2020 r. były zgodne z danymi zgromadzonymi w systemie dziedzinowym wykorzystywanym do obsługi zadań wynikających z przepisów o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.

(akta kontroli str. 191)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W sprawozdaniach Rb-27ZZ za lata 2019 i za 2020 r. wykazano należności i zaległości z tytułu niewyegzekwowanych zwrotów świadczeń z funduszu alimentacyjnego jedynie w części należnej budżetowi państwa, nie uwzględniono w nich natomiast należności z tego tytułu w części należnej jednostkom samorządu terytorialnego w wysokości wynoszącej odpowiednio 804,4 tys. zł i 776,8 tys. zł, co było niezgodne z przepisami rozporządzenia w sprawie sprawozdawczości budżetowej.

Zgodnie z § 4 ust. pkt 1 lit. j oraz pkt 3 lit. b ww. rozporządzenia do sporządzania i przekazywania sprawozdania Rb-27ZZ w imieniu jednostki w zakresie budżetu państwa są obowiązani przewodniczący zarządów jednostek samorządu terytorialnego oraz kierownicy jednostek organizacyjnych bezpośrednio realizujących zadania z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone jednostkom samorządu terytorialnego, a w zakresie budżetów jednostek samorządu terytorialnego – kierownicy jednostek organizacyjnych podległych jednostkom samorządu terytorialnego. W świetle § 6 ust. 1 pkt 2 załącznika nr 36 *Instrukcja sporządzania sprawozdań budżetowych w zakresie budżetów jednostek samorządu terytorialnego* do rozporządzenia w sprawie sprawozdawczości budżetowej, w kolumnie "Należności" tego sprawozdania wykazuje się salda początkowe (należności pozostałych do zapłaty zmniejszone o nadpłaty), powiększone o kwoty przypisów należności z tytułu dochodów budżetowych, których termin płatności przypada na dany rok budżetowy, po zmniejszeniu ich o kwoty odpisów, z uwzględnieniem § 3 ust. 6; jeżeli kwota nadpłat i odpisów przewyższa kwotę należności pozostałych do zapłaty i przypisów, to różnicę wykazuje się jako liczbę ujemną.

(akta kontroli str. 43-48)

Kierownik GOPS wyjaśniła: *Sporządzając sprawozdanie Rb-27ZZ wykazywaliśmy jedynie należności z tytułu dochodów związanych z realizacją zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych jednostkom samorządu terytorialnego ustawami w części należnej budżetowi państwa. Sprawozdania nie zawierały należności z ww. tytułu w części należnej jednostkom samorządu terytorialnego, ponieważ jest to sprawozdanie cząstkowe. Całość sprawozdania z realizacji zadań z zakresu administracji rządowej jest wykonywana przez Urząd Gminy.*

(akta kontroli str. 159)

2. Sprawozdania z realizacji zadań przewidzianych w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów były sporządzane nierzetelnie.

W trakcie kontroli NIK ustalono, iż w latach 2019-2021 (I półrocze) podjęte działania wobec dłużników alimentacyjnych nie doprowadziły do wzrostu ściagalności należności określonych w art. 28 ust. 1 pkt 1-4 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów. Pomimo tego, w sprawozdaniu za I kwartał 2019 r. wskazano następujące działania, których podjęcie skutkowało wzrostem ściagalności ww. należności: 1/ przeprowadzenie jednego wywiadu alimentacyjnego, 2/ zobowiązanie jednego dłużnika do zarejestrowania się w urzędzie pracy, 3/ przekazanie komornikowi sądowemu informacji mających wpływ na egzekucję zasądzonych świadczeń alimentacyjnych, 4/ trzy wszczęcia postępowań o uznanie dłużnika za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych, 5/ trzy wnioski o zatrzymanie prawa jazdy oraz trzy wnioski o ściganie za przestępstwa określone w art. 209 ustawy Kodeks karny. W sprawozdaniu za I kwartał 2020 r. jako takie działania wskazano: 1/ przeprowadzenie jednego wywiadu alimentacyjnego, 2/ przekazanie komornikowi sądowemu informacji mających wpływ na egzekucję zasądzonych świadczeń alimentacyjnych, 3/ złożenie wniosku o zatrzymanie prawa jazdy oraz o ściganie za przestępstwa określone w art. 209 ustawy Kodeks karny. W sprawozdaniu za I kwartał 2021 r. jako działania skutkujące wzrostem ściagalności ww. należności wskazano natomiast dwa przypadki wszczęcia postępowania o uznanie dłużnika za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych oraz złożenie dwóch wniosków o ściganie za przestępstwa określone w art. 209 ustawy Kodeks karny.

(akta kontroli str. 57-78)

Kierownik GOPS wyjaśniła, iż w ww. sprawozdaniach omyłkowo w kolumnie pn. „Liczba podjętych działań”, które w danym kwartale doprowadziły do wzrostu ściagalności należności wymienionych w art. 28 ust. 1 pkt 1-4 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, wskazano sumę podjętych działań w danym miesiącu.

(akta kontroli str. 181)

OCENA CZĄSTKOWA

Niezgodne z przepisami rozporządzenia w sprawie sprawozdawczości budżetowej sporządzono sprawozdania Rb-27ZZ za lata 2019-2020, z uwagi na pominięcie należności i zaległości z tytułu dochodów dochodów związanych z realizacją zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych jednostkom samorządu terytorialnego ustawami w części należnej jednostkom samorządu terytorialnego. Ponadto nierzetelnie sporządzono sprawozdania rzeczowo-finansowe z realizacji zadań przewidzianych w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów za I kwartał 2019 r., I kwartał 2020 r. i I kwartał 2021 r., w zakresie informacji na temat liczby podjętych działań, które w danym kwartale doprowadziły do wzrostu ściagalności należności wymienionych w art. 28 ust. 1 pkt 1-4 ww. ustawy.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące uwagi i wnioski:

Uwagi Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

Wnioski

Najwyższa Izba Kontroli wnosi o:

1. Zapewnienie niezwłocznego przekazywania wniosków o podjęcie działań wobec dłużnika alimentacyjnego do właściwego organu dłużnika.
2. W przypadku wystąpienia przesłanek, wytaczanie powództw przeciwko osobom zobowiązanym w dalszej kolejności do realizacji obowiązku alimentacyjnego.
3. Kierowanie wniosków o przyłączenie się do postępowania egzekucyjnego po uprawomocnieniu się decyzji w sprawie przyznania świadczeń z funduszu alimentacyjnego.
4. Rzetelne sporządzanie sprawozdań z realizacji zadań określonych w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów oraz sprawozdań budżetowych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Opolu. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Opole, 18 sierpnia 2021 r.

Kontroler

Ewa Tomaszewska
doradca prawny

podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Opolu
Dyrektor

podpis